

Momentplanering: Vetenskapliga begrepp i samhällsdebatten och samhällsvetenskaplig metod

Vi har vid det här laget konstaterat att det krävs stort utrymme, vanligen en rapport, för att försöka påvisa något samhällsvetenskapligt, men vad händer när utrymmet är begränsat i en debattartikel i tidningen eller en muntlig debatt? Hur används vetenskapliga begrepp och teorier i debatten? Vi ska också göra en fördjupning i ungdomskulturer nu och då, där en semistrukturerad intervju blir metod.

Schema

V	On	To
11	Bourdieu: Symboliskt kapital	Bourdieu: Analys & slutsats Läsning av debattartikel (I)
12	Eget arbete med uppgift (I)	Seminarium (I)
13		
14	Inlämning: val av samhällsfråga/debattfråga (II)	Eget arbete (II)
15	Eget arbete (II)	Inlämning debattartikel (II) Läsning: Ungdomskulturer & diskurser
16	Frågestund Ungdomskulturer & diskurser	Strukturerade intervjuer
17	Eget arbete Inlämning intervjustruktur (III)	Eget arbete (III)
18	Eget arbete (III)	
19	Eget arbete (III)	Inlämning papper (III)

Obligatorisk närvaro i fetstil.

Mål och innehåll

Momentet utgår från punkterna 2-5 i ämnets syfte; Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

2. Kunskaper om historiska förutsättnings betydelse samt om hur olika ideologiska, politiska, ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.
3. Förmåga att analysera samhällsfrågor och identifiera orsaker och konsekvenser med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.
4. Förmåga att söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet.
5. Förmåga att uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.

Målen kopplas till följande centralt innehåll:

- Hur vetenskapliga begrepp används i samhällsdebatten och påverkar individens syn på sig själv, på andra och på det omgivande samhället.
- Tillämpning av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder i arbetet med komplexa samhällsfrågor.
- Källkritisk granskning, tolkning och värdering av information från olika medier och källor i arbetet med komplexa samhällsfrågor. Källhänvisning enligt vanliga system.
- Muntlig och skriftlig presentation i utredande och andra former och med olika tekniker som är vanliga inom området, till exempel debatter, debattartiklar, rapporter och essäer.

Kunskapskrav

E	C	A
<p>Eleven kan analysera komplexa samhällsfrågor och identifierar orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven med viss säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder samt diskuterar översiktligt deras styrkor och svagheter med hänvisning till såväl empiriska källor som någon vetenskapsteoretisk källa. ...</p> <p>Eleven diskuterar översiktligt orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven kan ge enkla argument för sina ståndpunkter och värderar med enkla omdömen andras ståndpunkter.</p>	<p>Eleven kan analysera komplexa samhällsfrågor och identifiera orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven med viss säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder samt diskuterar utförligt deras styrkor och svagheter med hänvisning till såväl empiriska källor som någon vetenskapsteoretisk källa. ...</p> <p>Eleven diskuterar utförligt orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven ger välgrundade argument för sina ståndpunkter och värderar med enkla omdömen andras ståndpunkter.</p>	<p>Eleven kan analysera komplexa samhällsfrågor och identifiera orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven med säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder samt diskuterar utförligt och nyanserat deras styrkor och svagheter med hänvisning till såväl empiriska källor som någon vetenskapsteoretisk källa. ...</p> <p>Eleven diskuterar utförligt och nyanserat orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven ger välgrundade och nyanserade argument för sina ståndpunkter och värderar med nyanserade omdömen andras ståndpunkter.</p>
<p>Eleven kan ge något exempel på hur vetenskapliga begrepp används i samhällsdebatten och översiktligt beskriva hur detta påverkar synen på samhällsfrågor.</p>	<p>Eleven kan ge några exempel på hur vetenskapliga begrepp används i samhällsdebatten och utförligt beskriva hur detta påverkar synen på samhällsfrågor.</p>	<p>Eleven kan ge några exempel på hur vetenskapliga begrepp används i samhällsdebatten och utförligt och nyanserat beskriva hur detta påverkar synen på samhällsfrågor.</p>
<p>I arbetet med samhällsfrågor kan eleven med viss säkerhet söka, granska och tolka information från olika källor, göra adekvata källhänvisningar samt göra enkla reflektioner om källornas relevans och trovärdighet. Eleven kan, med viss säkerhet och på ett strukturerat sätt, uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.</p>	<p>I arbetet med samhällsfrågor kan eleven med viss säkerhet söka, granska och tolka information från olika källor, göra adekvata källhänvisningar samt göra välgrundade reflektioner om källornas relevans och trovärdighet utifrån syftet. Eleven kan med viss säkerhet och på ett strukturerat sätt, uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer samt formulera sig självständigt i förhållande till källorna.</p>	<p>I arbetet med samhällsfrågor kan eleven med säkerhet söka, granska och tolka information från olika källor, göra adekvata källhänvisningar samt göra välgrundade och nyanserade reflektioner om källornas relevans och trovärdighet utifrån syftet. Eleven kan, med säkerhet och på ett strukturerat sätt, uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer samt formulera sig självständigt i förhållande till källorna.</p>

Uppgift I: Analys av en debattartikel

Senare ska du själv skriva en debattartikel, men som uppvärmning ska du göra ett djupdyk i Jackélens och Sparrocks artikel ”Dags att göra upp med Sveriges koloniala förflutna”.¹

Debattartikeln använder många begrepp som inte är vanliga i vårt vardagsspråk. Din huvuduppgift blir att ta dig tid att förstå den fullt ut. Det innebär att du kanske måste slå upp vissa ord och åtminstone kunna presentera ett välgenomtänkt förslag till vad författarna menar med olika formuleringar.

Till seminariet förbereder du dig genom att

- Förstå alla begrepp och hur de används i artikeln (du får gärna ta med dig anteckningar)
- Sammanfatta författarnas tes och argument
- Fundera över följande frågor: (du får gärna ta med dig anteckningar)
  - Hur lättläst anser du att debattartikeln är på en skala 1 till 5 (1=lätt och 5=svår)?
  - Vilka begrepp är särskilt vetenskapliga och kräver förförståelse?
  - Är frågan som avhandlas viktig?
  - Borde debatten vara lättare att ta till sig?
  - Varför tror du att det ser ut så här?
  - Tänk fritt: hur tror du att den här frågan diskuteras runt fikabordet på svenska arbetsplatser?

Vanlig argumentationsmodell för debattartiklar:

TES - intresseväckande bakgrund/situationsbeskrivning och tydlig tes

ARGUMENT FÖR - tydlig koppling till tesen

MOTARGUMENT - visar att man vet vad ev motståndare tänker

ARGUMENT MOT MOTARGUMENT - motargumenten bemöts

AVSLUTNING - en elegant slutkläm, upprepa tes och ev viktigaste argumentet

¹ Jackelén, Antje & Sparrock, Sylvia, ”Dags att göra upp med Sveriges koloniala förflutna” publicerad i Dagens Nyheter 6/3 2016, <http://www.dn.se/debatt/dags-att-gora-upp-med-sveriges-koloniala-forflutna/> hämtad 2016-03-15.

Uppgift II: Debattartikel

Du ska nu fördjupa dig i en valfri samhällsfråga där arbetet mynnar ut i en saklig debattartikel där argumenten hittar sin tyngd i vetenskapligt beprövade kunskaper, begrepp och teorier.

Välj ett ämne som intresserar dig, kanske något som du undersökt i ett tidigare sammanhang eller kolla in någon befintliga debatt på www.dn.se/debatt/, www.svd.se/debatt eller motsvarande.

Skriva Följ modellen för argumentation i debattartiklar. Våga vara vetenskaplig: använd teorier och begrepp. Skriv med egna ord - gärna enkelt men korrekt. Hänvisningar till källor görs fortlöpande i texten.

Försvara Efter inlämning hålls ett snabbseminarium med frågestund där du på två minuter sammanfattar din tes och dina bästa argument, samt svarar på frågor.

Vanlig argumentationsmodell för debattartiklar:

TES - intresseväckande bakgrund/situationsbeskrivning och tydlig tes

ARGUMENT FÖR - tydlig koppling till tesen

MOTARGUMENT - visar att man vet vad ev motståndare tänker

ARGUMENT MOT MOTARGUMENT - motargumenten bemöts

AVSLUTNING - en elegant slutkläm, upprepa tes och ev viktigaste argumentet

Uppgift III: Ungdomskulturer och -diskurser

Terminen avslutas med en fördjupning i ungdomskulturer och -diskurser i olika tider. Under arbetets gång kommer du att få inblick i ungdomskulturens framväxt och ungdomsdiskursen i olika tider, samt undersöka den idag. Du kommer också att få genomföra en strukturerad intervju där du jämför intervjupersonens minnen och upplevelser av sin ungdom med den som presenteras i litteraturen.

Arbetet sammanställs i ett PM med följande innehåll:

Inledning: Kort, intresseväckande inledning om vad PM:et handlar om och dess syfte. Definiera gärna begreppet ungdom och eventuella andra viktiga begrepp.

Ungdomsdiskurser från förr: Börja gärna med en mycket översiktlig sammanfattning av utvecklingen över 1900-talet. Lägg sedan fokus på en av perioderna, nämligen den som närmast motsvarar den period då din intervjuperson var sk ungdom.

Intervju: Välj ut en förälder eller annan vuxen som var ung på 30-, 50-, 70- eller 80-talet och planera en semistrukturerad intervju med personen. Hur såg de själva på sin ungdomstid och bilden av ungdomar då; känner de igen sig i trenderna som framhävs av Lindgren? Förbered intervjun noga; även om intervjupersonerna var unga då, ska du vara expert på synen på ungdomar. Som en bonusfråga kan du be intervjupersonen beskriva dagens ungdom, vilket du kan använda i nästa del. Klargör i PM:et vilken metod som används och bifoga frågeformulär eller transkriberingar som bilagor.

Dagens ungdomsdiskurs: Referera till dina egna idéer och intervjupersonens svar och genomför sedan en systematisk undersökning och se hur ungdomar lyfts fram i medier. En metod som vi diskuterat är att man väljer NSD eller Norrbottenskuriren och noggrant granskar alla sex tidningar under en vecka och lyfter ut i vilka sammanhang som ungdomar lyfts fram: är det notiser om skadegörelse? Framgångsrika unga idrottsutövare? Politiskt engagerade? Är ungdomarna vår framtid och vårt hopp, eller ett samhällsproblem? Diskuteras orsaker?

Diskussion: Diskutera resultatet av dina egna undersökningar (ungdomar i media och intervjun) i ljuset av diskursen under tidigare årtionden. Varför ser det ut som det gör idag? Vilka likheter och skillnader finns det med tidigare årtionden?

Litteratur

Lindgren, Simon, Modernitetens markörer – ungdomsbilder i tid och rum, Umeå 2002 <http://jji.se/wp-content/uploads/2014/01/Ungdomsbilder.pdf>

Sidhänvisningar (OBS, sidnumrering tryckt i publikationen, ej sida i fil)

1930-talet	65-90
1950-talet	91-123
1970-talet	125-136
1980-talet	137-152

Intervju som metod

Allmänt brukar konstateras att enkätundersökningar eller surveys är den vanliga metoden för kvantitativa undersökningar där du undersöker många fall och har vissa möjligheter att dra generella slutsatser, men saknar möjlighet att kommunicera med respondenten. Intervjuer och observationer är exempel på det som brukar benämnas kvalitativa metoder, där du istället studerar få fall och får helt andra möjligheter vad gäller undersökningens djup. I det följande tittar vi kort på intervjun som metod.

Intervju är ett att likna vid ett personligt samtal mellan en intervjuare och en respondent. Det finns olika former av intervjuer:

- *Ostrukturerad intervju* - samtalet utgår från några teman eller frågeställningar, men intervjuaren/forskaren intar en flexibel inställningen och intresserar sig delvis för vilken väg samtalet tar.
- *Semistrukturerad intervju* - intervjuaren/forskaren förbereder en lista med mer specifika frågor som måste finnas med, men lämnar öppet för att ställa följdfrågor.
- *Strukturerad intervju* - följer tydligt det frågeformulär som förberetts och liknar därmed en enkätundersökning fast i direkt kommunikation med respondenter

Oavsett val av intervjumethodik är det viktigt att förbereda sig noggrant. Vad är det du vill få reda på och hur ska du få respondenten ge dig det du vill ha? Du måste vara påläst, försöka ställa begripliga frågor utan att påverka respondenten i alltför stor utsträckning. Undvik känsliga frågor där det finns risk att respondenten inte vågar svara ärligt.

Intervjun ska dokumenteras på något sätt. Det kanske vanligaste sättet är att spela in intervjun för att ge sig friheten att lyssna på intervjun fler gånger om anteckningarna skulle bli otydliga. I många fall, när innehållet i respondenternas svar ska skärskådas transkriberas intervjuerna, vilket innebär att du helt enkelt skriver ner hela intervjun. Du ska under alla omständigheter informera respondenten om att du spelar in för att få dennes tillåtelse.

Transkriberingar, andra typer av resultatsammanställningar och frågeformulär bör bifogas i rapporten eller PM:et.

Tänk också på att citat ska anges ordagrant.